

(balkan.magazin)

Требало је да буде и мора бити, више равнотеже у представљању онога што се стварно догодило у Сребреници и у читавој бившој Југославији - ако желимо да учимо из својих искустава, пише у предговору књиге Масакр у Сребреници: докази, контекст, политика

У издању Creative Commons Attribution објављена је недавно књига под насловом *Масакр у Сребреници: докази, контекст, политика*

(
The Srebrenica Massacre: Evidence, Context, Politics

) чији су аутори Phillip Corwin (предговор), Edward S. Herman, George Bogdanich, Tim Fenton, Jonathan Rooper, George Szamuely, Michael Mandel i Philip Hammond. У десет поглавља, на око 300 страница, анализирају се различити аспекти догађаја у Сребреници.

Обим жртава у Сребреници и околини јула 1995. године био је погрешно приказан у званичним извештајима владиних и невладиних организација као и у водећим медијима, пише Едвард Херман у закључку књиге. Тврдње да је наводно око 8.000 босанских Муслимана, мушкараца и дечака, било погубљено током једне седмице, да је масакр у Сребреници био "једно од најгорих зверстава" у ратовима у бившој Југославији и "најгори масакр који се десио у Европи после Другог светског рата", немају основу у расположивим доказима и у суштини су политичка конструкција, закључује, поред осталог, Херман.

Савет безбедности УН је окупио међународни трибунал у Хагу да „докаже“ ову осуду пре суђења.

Објављујемо, у целини, предговор Филипа Корвина који је радио 27 година у Уједињеним нацијама а у време догађаја у Сребреници био је цивилни координатор мисије УН у Босни и Херцеговини и највиши политички службеник УН у Сарајеву (опрема текста је редакцијска).

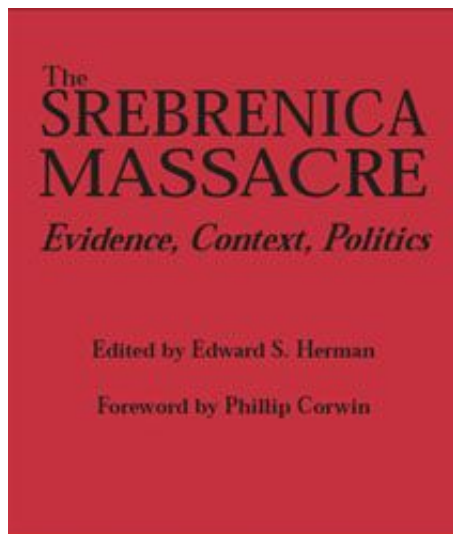
Документ непроценљиве вредности

Једанестог јула 1995. град Сребреница је пао у руке армије босанских Срба. У то време сам био највиши цивилни званичник Уједињених нација у Босни и Херцеговини. У својој књизи „Сумњиви мандат“¹ коментарисао сам ову трагедију. Осим тога, критиковао сам изобличавања у извештавањима међународне штампе, не само о овом догађају, већ о ратовима у бившој Југославији (1992-1995) уопште. Изрекао сам жељу да је требало да буде, и да мора бити, више равнотеже у представљању онога што се стварно догодило у Сребреници и у читавој бившој Југославији – ако желимо да учимо из својих искустава.

Књига *Масакр у Сребреници: докази, контекст, политика* коју је издала Група за истраживање Сребренице – представља одговор на мој позив. Она представља алтернативну и добро документовану анализу сребреничке трагедије и патњи свих конститутивних народа бивше Југославије. То је документ непроцењиве вредности. Наравно, биће оних који се неће слагати са погледом аутора. Али ако хоћемо да отворимо дискусију која је до сада била затворена за све осим за вернике, ако хоћемо да спречимо да се сличне трагедије понове, морамо озбиљно да приступимо извештају који нам доносе блистави и оштроумни сарадници на овој књизи. Ниједан поштен читалац неће посумњати у поузданост ових аутора. И ниједан поштен читалац не треба да сумња у значај онога што они имају да кажу. Честитам им на компетенцији и храбрости.

Случајно, имам и лични разлог да памтим 11. 7. 1995. јер је то био не само дан кад је Сребреница пала, већ и дан када је босански снајпериста покушао да ме убије док сам својим белим возилом, јасно означеним као возило УН, прелазио Игман на повратку у Сарајево из Горњег Вакуфа, где сам био у посети службеницима УН. Снајпер је циљао наше возило док смо пролазили преко оштрог завоја овог уског планинског пута и преживели смо једино захваљујући храбрим напорима Бруна Шобера, официра безбедности који је био мој возач. Знали смо да је снајпериста који је пуцао на нас био на територији под контролом Босанске владе и да је знао ко смо – по трајекторији пројектила, као и по томе што смо се неколико минута раније идентификовали на контролном пункту Босанске армије. У ствари, снајпериста је гађао возача јер је знао да ће се, ако он изгуби контролу, возило са свим путницима стропоштати низ планину. У то време нисам објавио овај догађај јер сам знао да би га Босанска влада порекла а УН не би протестовале, имајући у виду недостатак кредибилитета код Босанске владе. Босанска влада сматрала је Уједињене нације својим непријатељем.

Неодрживо претеривање

У годинама након пада Сребренице само име града је постало синоним за наводе о српском геноциду. Писане су књиге, сачињавани извештаји, а радио и ТВ су испуњавали таласе „доказима“ о овом злочину против човечности. Савет безбедности УН је окупио међународни трибунал у Хагу да „докаже“ ову осуду пре суђења. Не би било претерано рећи да су неки новинари и амбициозни политичари начинили каријере као промотери ове оптужбе.

Али ситуација је сложенија него што то покушавају да нас убеди ПР стручњаци. Несумњиво је било убијања цивила у Сребреници, као и у осталим ратним зонама. И они који су извршили ова убиства заслужују да буду оптужени и осуђени. И то је био гнусан злочин независно од тога да ли је убијено три, тридесет или три стотине невиних цивила. О томе не може бити дискусије. Истовремено, чињенице представљене у овој књизи дају чврсте аргументе да је бројка од осам хиљада убијених, којом се најчешће манипулише у међународној заједници – неодрживо претеривање. Тачна бројка је ближе осам стотина.

Чињеница да је толико извитоперен број који је у питању, међутим, говори да је случај политизован. Много је шокантнија смрт осам хиљада, од смрти осам стотина људи.

Данас само можемо да замишљамо шта је могло да се догоди на Балкану да је пружена боља шанса дипломатији и да НАТО није имао амбицију, коју је имао, да продре на

исток, све до граница бившег Совјетског Савеза, да прошири оно што се тада звало „Нова Европа“.

У овој књизи постоје докази о томе да су хиљаде *Срба* биле масакриране, протеране, мучене, силоване и понижаване у току ратова у бившој Југославији. Међународна заједница није сматрала за погодно да публикује те ужасе са оноликим жаром како је то чинила када је у питању била Сребреница. Ова једноставна примедба не оправдава оно што се догодило у Сребреници, али представља део слагалице која објашњава бес са којим су Срби напали Сребреницу. У мају 1995, на пример, само два месеца пре пада Сребренице, хрватска армија је освојила Западну Славонију и протерала 90 процената српске популације из ове области. Срби су у Западној Славонији живели стотинама година. Али међународна заједница није рекла ништа поводом ових протеривања; у ствари, аплаудирала је хрватским акцијама, као да су српски цивили заслужили то што им се десило. Масакрирање Хрвата, или Бошњака, или косовских Албанаца је био геноцид. Масакрирање Срба је сматрано одговарајућом одмаздом. Јасно, међународна заједница није сматрала да треба подићи споменике масакрираним Србима. Уместо тога, издала је налоге за хапшење српских вођа.

Оно што се десило у Сребреници није био јединствен велики масакр, већ низ веома крвавих напада и контранапада који су трајали три године доживевши кршендо 1995. А број муслимана, убијених у последњој бици за Сребреницу, како је рекао Џонатан Рупер, бивши репортер ВВС-а, мери се стотинама а не хиљадама. Штавише, број убијених муслимана вероватно није већи од броја Срба које је у Сребреници и њеној околини у претходним годинама убио Насер Орић са својим разбојничким бандама.

Насилни распад Југославије

Догађаји у Сребреници у јулу 1995. нису се догодили у политичком вакууму. У ствари, можда се уопште не би ни догодили да Југославија није насилно распарчана, противно вољи 45 процената њеног народа, Срба. (Срби су чинили 35 процената становништва предратне Босне). Распад Југославије је био у супротности са последњим југословенским уставом (1974) који је давао право самоопредељења за шест конститутивних „нација“ (Хрвати, Македонци, Црногорци, Муслимани, Срби и Словенци) и захтевао да се све нације сложе како би распад федералне државе могао бити легалан. А, наравно, Срби се никад нису сложили. У својој књизи *Сумњиви мандат* пишем о питању које ми је поставио један босански Србин: „Зашто, након што сам педесет година живео као Југословен, треба да ми одједном кажу да сам мањина у муслиманској држави, а да ме нико ништа није питао?“

Људи могу бити веома бесни када им се одузме држава.

Данас само можемо да замишљамо шта је могло да се догоди на Балкану да је пружена боља шанса дипломатији и да НАТО није имао амбицију, коју је имао, да продре на исток, све до граница бившег Совјетског Савеза, да прошири оно што се тада звало „Нова Европа“. Могуће је, не сигурно, али је могуће да би се кроз извесно време Југославија мирно распала, вероватно по другим међународним границама. Али одлука о растурању Југославије донета је на брзину, од стране мањинских заједница *унутар* Југославије и потпомогнута моћним силама

изван

Југославије, пре свега чланица НАТО, а најпре од стране новоједињење Немачке.

Пост-мортем студије догађаја у бившој Југославији, па и оне које су радиле Уједињење нације, наводе неспособност међународне заједнице да препозна „зло“ као основни узрок њене неспособности да учини крај ратовима из деведесетих на Балкану.

Једна од великих лажи коју смо слушали за време ратова у Југославији била је та да је НАТО морао да интервенише јер је постојала опасност од ширења сукоба. Али ниједна група унутар Југославије није имала амбиција изван ње - били су то народи изван Југославије који су имали амбиције унутар ње.

Ослобађање света за Кока-Колу

Свет је у опасности када највећа војна сила у историји има кризу идентитета. Са крајем Хладног рата завршена је улога НАТО као одбрамбеног савеза. Постојали су они који су говорили да НАТО треба распустити након нестанка Совјетског Савеза. Али било је такође и других – од којих су многи били бирократе који су извлачили корист из постојања такве једне масивне организације – који су говорили да НАТО сада треба користити као оружје за успостављање „демократије“ широм света – другим речима, треба да се користи за промоцију глобалне економије и ослобађање света за Кока-Колу. Четири од шест конститутивних република бивше Југославије прихватиле су овај тренутни прелаз у „демократију“. Србија није и за то је платила цену. Уствари, сви из бивше Југославије су платили, а Сребреница је део те цене.

Пост-мортем студије догађаја у бившој Југославији, па и оне које су радиле Уједињење нације, наводе неспособност међународне заједнице да препозна „зло“ као основни узрок њене неспособности да учини крај ратовима из деведесетих на Балкану. Да није тако трагична, ова би самообмана била комична. Ратови никада нису вођени да би се уништило зло, независно од тврдњи религиозних зилота. Ратови су вођени из економских, политичких, стратешких и социјалних разлога. Ни ратови на Балкану деведесетих нису били другачији. Геополитика, а не првобитни грех је водила НАТО амбиције.

Србима забрањено памћење

Постоји један коментар општије природе који морам да дам о ратовима у бившој Југославији и он укључује концепт *историјског памћења*. Неким народима дозвољавамо да чувају историјско сећање. Дозвољавамо јеврејском народу да памти Холокауст. И *треба*

да га памте. Била је то страшна трагедија. Али српском народу не дозвољавамо да памти своје масакре у II светском рату од стране нациста и њихових босанских и хрватских слугу. То не значи да су

сви

Хрвати и Бошњаци били сарадници нациста; али хрватски *усташки*

режим, који је укључивао и Босну – јесте. И зашто Срби *не*

би били сумњичави и бесни кад им је одједном речено да ће велики делови њиховог народа постати мањина у новим државама које ће водити њихове убице из II Светског рата? Нарочито јер их нико није ни питао! Били би луди да се

нису

уплашили. Моје питање је зашто међународна заједница не разуме збуњеност, бес и историјско памћење Срба?

Да се вратимо војним питањима. У јулу 1995. постало је јасно да армија босанских Срба не може да и даље дозвољава постојање пет непријатељских база иза својих линија фронта. Имајте у виду да не говорим о хуманитарним проблемима, јер нисам никада и никада и нећу опростити масакр над цивилима. Али би било неодговорно занемарити војни аспект кампање у источној Босни када се говори о Сребреници, као што би било глупо занемарити историјски процес који је довео до догађаја из јула 1995.

Данас у Босни постоји кампања дезинформација која је са телима сахранила и чињенице. Правити се да су догађаји у Сребреници били нека врста микрокосмоса значи прихватити упрошћени, „скраћени“ поглед на историју. Један изоловани догађај не објашњава тако сложени процес као што је рат. Историја није скуп смислених епизода. Историја је процес са више разводја а да би се разумела Сребреница, мора се разумети разводје НАТО кризе идентитета.

Додворавање Америци

Као део кампање дезинформисања, аутори читавог низа извештаја о Сребреници у и ван УН, брижљиво су избегавали да интервјуишу оне познаваоце који би рекли оно што они нису желели да чују. На пример, аутори првог опсежног извештаја УН о Сребреници, издатог у јесен 1999. и насловљеног са *Пад Сребренице*, никада нису интервјуисали мене, нити су ставили моју књигу у своју кратку библиографију, иако сам био високи званичник УН у Босни у време преузимања Сребренице. Нити сам ја био једини кога су занемарили ови састављачи политички коректне историје.

У мом случају, моја највећа грешка је била у томе што сам се усудио да браним Уједињене нације у време када је требало кола да се слома на њима. Водјство Уједињених нација које је очајнички покушавало да се додвори Америци, како би спречило потпуни распад светске организације, није себи могло да дозволи луксуз да критикује једину светску суперсилу. Америка, која је била бескорисна у Руанди, у шкрипцу у Сомалији и фрустрирана у бившој Југославији - тражила је жртвено јагње. И пошто сам одбио да будем део *теа тахита culpa* кампање Уједињених нација – био сам игнорисан. Било је и других, значајних интелектуалаца који су били игнорисани у низу извештаја који су се појављивали, „студија“ које су оптуживале УН да нису препознале „зло“. Али једног дана њихова прича, наша прича, мора да се чује ако икада будемо хтели да разумемо историју Сребренице, бивше Југославије, Европе и света. Почети ове неиспричане приче, до сада маргинализоване званичним тумачењима, налазе се у овом извештају.